

Annales Episcoporum Slesvicensium

Cypraeus, Johann Adolph

Coloniae Agrippinae, 1634

Capvt V. Adolphvs IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64615](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64615)

Quam cum in statione viderent, Principem VVandalorum, ad bellum terra Regi inferendum precibus sollicitant, qui alioquin Danis erat infensus ac inimicus. Rex cum se ab vtrâq; parte peti ac impugnari videret, Lubecensem classem inuadit, eaq; in fugam versa saluus ac incolumis in Regnum reuertitur. Ciues interea presidij ac munitionibus, quas Rex edificauerat, omnibus destructis soloq; adequatis, portum quoque in pristinum statum restituere incipiunt. Non multo post, pax certis conditionibus inter illos inita fuit, quâ stabilitâ, quadriennio post Rex è viuis excessit.

Liberi VValdemaro II. fuerunt, Christopherus I. Rex Daniæ 85. (de quo postea) Iuditta, Hans Marchioni Brandenburgensi nupta. Niels filius naturalis. S. Ericus VI. Rex Daniæ 83. de quo postea. Abel Dux Slesuicensis IV. (de quo infra) Ericus Dux Hollandiæ obiit anno 1304. Ringstedj sepultus. Canutus Dux Hollandiæ obiit anno 1260. Ringst. sepultus. VValdemar qui vnâ cum Patre regno præfuit. Anno 1218. ex Eleonora natus, propterea à quibusdam dictus III. verum ante Patrem ex improviso, à ministro in sylua Refnes apud Calunborrig sagitta ictus, fatis conceßit. Anno Christi 1231. ad plenariam & omnimodam gubernationem Regni non peruenit. Ringstedj sepultus.

C A P V T V.

ADOLPHVS IV. in Holsatiam reuocatus, de VValdemaro II. gloriosam ad Bornhouede obtinuit victoriam A. C. 1226. Holsatiâ receptâ, tandemq; pace constitutâ, oppidis Itzehoe, Chilonio, Altenburgo, & Plone, ius municipale Lubecensium attribuit, quo etiamnum vtantur. In Liuniâ contra Lithuanos bennium felicissimè militauit. Tandem factus Monachus Fratrum Minorum anno 1238. Cœnobio

Hamburgensi, in quo Missam celebrauit, Anno 1244. die S. Gregorij, derelicto, in Chiloniensi commendatis à se subsidijs edificato vitam finiuit, A.C. 1261. ibidemq; sepultus. Vxor Adeli eid Quersfurtensis.

Liberi Adolpho IV. fuerunt. Iohannes primus, Comes Holsatiae, (de quo infra) Gerhardus primus, (de quo postea) Mechtrildis, Abeli, Duci Slesuicensi IV. & Regi Daniae 84. nupta anno 1237. cui, socer cœnobium ingressurus, Holsatia commendauit gubernacula: Luderus 12. annorum puer obiit.

ALBERTVS de Orlemundâ, Præfectus Regius in Holsatia & Hamburgo, post Adolphum III. reiectum, Hamburgensibus omnia sua iura sibi à Rege Daniae VValdemaro II. concessa vendidit, A.C. 1223. quod libertatis plenioris sequuta initium fecit, ab Adolpho IV. tandem captus.

Flamen Ioannes coniungit prouida mentis

Consilia, vt leges Rex ferat ipse graues,

Fratrem Abel infontem, mox mactat dirus Ericum,

Horrendumq; Dei vindicat ira scelus.

A.C. 1240.

ANNO à Christo nato, Millesimo Ducentesimo quadagesimo, Iohannes Episcopus Slesuicensis factus est, consecratus à Christophero Archiepiscopo Lundensi, qui ea ætate vixit, vt ex Nomo Canone colligitur. Hic in Choro Slesuicensi sepultus est, non longe ab eo loco, publicè vbi lectiones haberi ac recitari solent, ante Episcopi Cathedram, vt ex lapide eius sepulchro imposito liquet, cuius hæc est inscriptio IOHANNES EPISCOPVS. Is est Iohannes, qui à Rege Danorum Waldemaro accersitus erat Wardingburgum, cum leges Iutiae, iussu Regis colligerentur & promulgerentur, quæ in libro Legum Danicarum vulgo *Lohobuch* nominato extant. Inter Authores enim alios, & Episcopos, qui illas collegerunt, & quorum mentio fit

fit in procemio, Ioannes etiam Episcopus Slesuicensis recensetur ac numeratur. Cui promulgationi etiam interfuerunt Ericus & eius Frater Abel Slesuicensis. Vnde colligere licet, Waldemarum Regem fuisse sapientissimum & iustissimum, vt qui ad rem tantam in consilium adhiberet, viros Doctrina & pietate prae-stantissimos, vt ea, quæ essent ex vsu Regni, in comune consulerent. Nam & Composito Legum illarum satis argumento ac indicio est, Authores earum, non solum in sacris literis versatissimos, verum etiam Iuris Pontificij & Cæsarei peritissimos fuisse, ex quibus multa capita Legum de verbo ad verbum desumpta esse constat. Controuersia autem si quæ grauiore incidere, vt de Iuramentis, de periurijs, de Nuptijs, eas Episcopis committendas & dijudicandas reliquerunt. Et hæc de Nomo-Canone satis.

Hæc ætate anno 1239. Comes Adolphus de Schorvenburg se reddidit ad Fratres Minores, Sabbato die Hyppoliti, relinquens post se puerulos, Ioannem, Gerhardum & Ludouicum, quibus Tutorem dedit Generum suum Abel, Ducem Daniæ, cuius Frater Ericus Rex Daniæ iunior duxit Filiam Alberti de Anéhald, die Dionysij. Annal. fol. 213. Adolphus Comes Holsatiæ, postquã in ordinem Fratrum Minorum sese dedit, Romam proficiscitur, beneficiũ absolutionis consecutus, vt ad sacros Ordines promoueri posset, dispensante Papa, iniuncta ei pœnitentia. Idem Adolphus Subdiaconus, rediens à Ioanne Episcopo Ordinis Prædicatorum Magistro, in Diaconum, & à Ioanne Lubecensi Episcopo in Aduentu Domini 13. Kalend. Ianuarij in Presbyterum ordinatus, in Dominica Omnis Terra primam Missam in Zuintina loco valde solitario, & Fratrum Minorum Eremitorio, & in Hamburgensi, vbi Comes fuerat, in Quadragesima apud Minores Fratres die Gregorij celebravit. Annal. fol. 217. Sanctissimi ac Gloriosissimi Comitis huius Holsatiæ, Adolphi, exi-

mijs, Generosi animi, corporisque dotibus, Generis claritate, vitæ sanctitate, cordis humilitate, belli felicitate, insigniumque de hostibus suis victoriarum gloria ac decore, celeberrimi ac eminentissimi Principis, vitam ac res gestas præter alios *Continuator Helmodi Presbyter quidam Bremensis, in manuscripta historia iam sæpius allegata*, aliquantò prolixius; stylo quidem non admodum compto atque expolito, certa tamen ac indubitata fide ac constanti veritate recenset ac commemorat; ex quâ in sempiternam Gloriosissimi huius Ducis Adolphi memoriam, nonnulla ad posteritatem huc transferenda esse existimaui. Illis diebus mortuo Rege, (scilicet VValdemaro I.) quadam Mulier dicta Nigra Margareta, Regina Daciæ, sceptrum & Diadema, Regum opera viriliter agens, suscepit, terram Holsatiæ hostiliter inuadendo castrum Gottorpe muniuit, & ante illud vallum Denneverck nominatum (de quo supra prolixius actum) iterum reficiendum ac instaurandum, murisq; ac fossis muniendum curauit, incipiens à flumine Slie & vsque in Fresiam sese extendens, miro & ineffabili opere terram Daciæ ab Almanis diuidens atque excludens. Hac Regina cum filio suo Rege Canuto obsedit Hamburg ingenti ac valida classe, & aquam Albeam longis palis ex vtraque parte ripæ constringens, in medio fluminis profundi, catenam magnam pro clausura affixit. Dicitur etiam, quod ante castrum & oppidum Itzehoe magno exercitu castra metata fuerit & sequenti die Natiuitatis Mariæ Virginis, super flumen Store, ponte & aggere facto, intrare castrum & trans torrentem flumen ire in paludem prætendens, vna & eadem die contra naturalem cursum, dictum flumen Store bis ultra solitum ascendendo effluxerit: ita vt pons & agger vi fluminis sint effracti, & sic opus & inceptum eius irritum ac frustraneum fuit. Et tunc imago B. Virginis visa est super castrum. Quare incolæ dicti oppidi, & castellani, sequentem

quentem diem Natiuitatis B. Virginis, ob memoriam huius, & liberationem suam, deuouerunt continuò singulis annis solenniter celebrare. Et ob inde nomen huius diei etiam hodie dicitur Ciuium dies vulgo Borgerdach. Illa etiam castrum Segeberg obsedit, & ante illud paruos colliculos, & desuper munitiones, sicut hodie apparet, extrui fecit, tandemq; castrum ex animi sententia obtinuit. In quo castro, suum posuit aduocatum, & capitaneum terræ Holsatiae, quam iam sibi subegerat, vsque ad castrum Itzehoe & flumen Store, & paludem ab alia parte iacentem. In quam paludem multi de Holsatis Nobilibus, propter tutum locum, timentes Danorum potentiam, neque Danis subijci volentes, se contulerunt. Volebant enim Dani, sicut cœperant, totam terram Holsatiae subijcere sibi & legibus suis, ita vt lex Holsatorum & ius vulgare penitus exstingueretur, & deinceps secundum legem & librum Danorum Loboke iudicari deberet. De quo Holsati, Danis subiecti, magnopere sunt conuesti, quod legibus suis solitis ab antiquo deberent priuari, nouaq; & incognita vti, ita vt etiam remurmurare contra Capitaneum in castro Segeberg positum inceperint, quando aliam legem, & aliud ius quam suum solitum imponere visus fuit, dicentes vti lege sua velle Holsatica, &c. Illis autem diebus non erat Princeps in terra Holsatia, sed dicitur, quod fuerit quædam nobilis Domina in palude Crempis, iuxta Itzehoe in castro Kellingdorpe, nomine Domina Deeltz de Kellingdorpe: hæc transtulit se ad Dominum Comitem Schouvenburgensem, petijtq; ab eo, sibi & terræ Holsatiae dare vnum ex filiis suis ad regendam ac gubernandam terram ne dedignaretur. Et tradidit illi adolescentem, filium suum Adolphum, quem dicta Domina Deeltz secum ad Patriam, vt Dominum terræ Holsatiae & heredem cum gaudio magno reportauit. In cuius aduentum Holsatis, in palude Itzehoe, & etiam sub Dominio Danorum positus, magna exultatio & letitia exorta est. Tunc

Holsati conglobati, hinc inde reuersi, Capitaneum & aduocatum prope Segeberghe iterum rogarunt, ius sibi Holzatense administrari: Respondens eis dixit, Quale ius eligitis habere in patria vestra? Tunc ex primis, & maioribus, & Nobilibus, Holzatenses extracto gladio vibrante, imperterrita voce clamabant. Ius nostrum solitum ab antiquo retinere volumus, & gladio tueri: à quo facto vulgare verbum postmodum in Holsatia extitit & hodie adhuc dicitur Ius Nostrum gladio defendimus. Vnde dictus Capitaneus videns Holsatorum tam praesumptam audaciam insolitam, nesciens, quod aliud caput, nouum Dominum & Principem super se statuissent, timens, in fugam se vertit, quem & ipsi Holsati subsequentes interfecerunt. Exinde Holsati erecto capite & in publicum educto Domino suo Adolpho Comite de Schouvenburg, adhuc adolescente, se & Patriam suam, resumptis pristinis viribus, adiutorio diuino subsecuto, & gladio magnanimitè defendebant, Danos successiue de finibus suis expellentes. Nam omnipotens & misericors Deus non sinit afflictum semper affligi, sed aliquando dat respiramen. Ita & illis diebus, Holsatis per Danos pressis ac tribulatis dedit consolationem, & suscitauit propugnatorem dictum Comitem Adolphum, alterum Iudam Machabaeum. Nam vt Iudas diuino fultus subsidio, superbum Regem Antiochum, legem Iudaicam destruentem, deuicit, ita & hic Adolphus Canutum Regem Daniae, ius Holzatense vi suppressere nitentem, eneruauit. Dictusq; Canutus Rex Daciae, post obitum Matris suae Nigrae Margretae, magnam partem Holsatiae terrae vi retinens, Ciuitatem quoque Hamburgensem à longo tempore obsedit, è conuerso dictus Comes Adolphus contra praepotentem Regem Daciae pro victoria obtinenda supplex Deum orabat, Regemq; Daniae Hamburg obsidentem armata manu aggressus, eum cum suis inde in fugam conuertit, multis de Danis caesis ac interfectis. Ita Nobilem & Antiquam Ciuitatem in pristinam duxit libertatem. Hoc initium

tium victoriæ dedit ipsi Deus cœli, anno Domini Millesimo Centesimo nonagesimo nono. Attamen Rex Dania (quidam hoc referunt ad VValdemarum II. Canuti successorem) cum Danis à persecutione non cessans, non solum terram Holsatiae, sed etiam ciuitatem Lubeck terra mariq; vexabat ac infestabat. Nam (vt ante dictum est,) dictam ciuitatem Lubeck primò Adolphus Comes, postmodum Illustris Henricus Dux Saxoniae & Bauariae fundauerunt. Post quorum obitum Rex Dania non contentus regno suo, hanc quoque Ciuitatem, necnon Holsatiam & Hamborg vna cum Ditmarticis subiugare simulq; occupare & possidere volebat. Nam de Regno suo, cuius limes fuit in Egdora ante Rendesborg nunc nominatum, per Fresiam, quæ tota pertinebat ad Regnum, intrauit Dithmarciam, quibus victis, cum ipsis Ditmarticis transiuit in Holsatiam, vsque in Bornehouede, in via omnia subiugando. Vbi dictus Comes Adolphus cum Holsatis & Lubecensibus dicto Regi occurrens, hinc inde castris ordinatis, & vexillis erectis, Ditmarcorum in fine Exercitus Regis existentium clypeis subuersis, magno profuso sanguine ex vtraq; parte, Danisq; quam plurimis interfectis, Deus cœli dicto Adolpho dedit iterum triumphum & Regem vicit & cepit. Anno Domini Millesimo Ducentesimo duodecimo. Pro quo triumpho sit Deus semper benedictus, Amen.

Narratur supra de Ditmarcorum clypeis subuersis vel conuersis, & dicitur pro certo communiter, quod, quando Ditmarci à dicto Rege fuerant subiugati, quod miserint certos suos nuncios ad Adolphum Comitem, nunciantes illi, quod Rex sibi habeat propositum, sicut illorum terram & ipsos subiugasset, & tributarios Regni Daciae fecisset, ita quoque Holzatos, eorumq; terram occupare & possidere, attamen intellexissent, quod Comes si modo posset, illos strenuè tueri ac defendere vellet. Vnde si cōtingeret, quod ad bellum simul conuenirent, Rex & Comes, ipsi Ditmartici cum

essent in extremitate castrorum regis positi, in congressu belli, ipsi à tergo Regem & Danos fortiter adoriri ac percutere vellent, cum Holsati ab acie castrorum bello dimicare inciperent, & hoc pro signo haberent, si simul contra Holzatos inopinatò venirent, quod eorum clypei inuenirentur retrouersi, scilicet quod acutum clypeorum suorum inferius ponendum secundum communem modum, ordine conuerso superius ponere vellent. Hac tamen conditione apposita, si Comes Adolphus & Holsati victores fuerint, ipsi Dithmartici pristina frui vellent libertate, Et ita Comes Adolphus spondit & seruauit, dictusq; Adolphus Comes ob victoriam obtinendam Deo vouit, quod si daret sibi contra Regem triumphum, Ordinem S. Francisci Fratrum intrare vellet, conditione apposita, datis sibi heredibus à Deo, qui terram regere ac gubernare possent, quod tunc votum suum perficere ac implere vellet. Nam circa idem tempus scilicet Millesimo Ducentesimo sexto, hi duo ordines scilicet Fratrum Prædicatorum & Fratrum Minorum in Ecclesia originem coeperunt. Nam Ecclesia Dei illis diebus ab Hereticis multipliciter infestabatur ac vexabatur, & cultus diuinus per Italiam diminutus erat. Ita Deus duos hos ordines contra Hereticos & ad augendum cultum suum ordinauit. Victo itaque ac superato tam valido ac potenti hoste. (Quod enim ipsi impossibile erat humanis viribus, beneficio voti, quo se Deo astrinxerat, habens recursum ad Deum omnipotentem, ut si Triumphator existeret, ordinem Francisci Fratrum Minorum intrare vellet, perfecit ac impleuit,) datisq; sibi & concessis à Deo duobus filiis & heredibus, scilicet Comitibus Ioanne & Gerhar-do, ipsisq; adultis, & terram gubernare potentibus, dictus Comes Adolphus Deo votum suum adimplendo, Ordinem Fratrum Minorum, in Monasterio ciuitatis Hamburgensis ab Episcopo fundato, cum duobus suis militibus, dictis de Gykow humiliter & deuotè Deo sub regula & obedientia intrauit seruiturus. Factus autem frater Minor, Curiam Aposto-

*Apostolicam ad videndum Dominum Papam, secumq; dispen-
sandum solerter intrauit. Vbi tunc Dominus Papa ad susci-
piendum ordines sacros & Presbyteratum, cum illo miseri-
corditer dispensauit, vnumq; Ordinem sacrum à dicto Do-
mino Papa ipsemet recepit, ac in eadem via ad S. Francis-
cum Fundatorem Ordinis, ad videndum, ad colloquen-
dum, ad consulendum tam sanctum ac deuotum virum
transiit se ingenti desiderio summaq; deuotione, à quo san-
cto viro benignè est receptus, in charitate firmatus, verba
consolatione plena sine fuco ac fallacia secum reportando. Et
anno Domini Millesimo Ducentesimo quadagesimo quarto
in ciuitate Hamburgensi suam primam Missam decantauit.
Hæc mutatio dextræ Excelsi, qui primo miles terre-
nus fuit, Regem Daciæ Canutum, magnum Tyran-
num de suo territorio, vim vi repellendo, expulit,
nunc miles supercœlestis Regem infernorum, Ty-
rannum maximum Diabolum, pedibus proprijs sub-
strauit & euicit, non gladio, sed lachrymis & humili-
tate. Nam dicitur de eo, quod pro acquirenda Elemosyna, pro
butyro alijsq; vita necessarijs ostiatim mendicandis cum am-
phora vt vnus ex reliquis fratribus de conuentu circumire
solebat. Et continebat, quod in oppido Kilone, vbi etiam
monasterium fundauerat, ipso existente in platea cum am-
phora plena lacte in manu tenente, filiysq; eius Comitibus
cum magno comitatu per dictum oppidum & plateam equi-
tantibus, ipse obuiam filiys veniens, amphoram cum lacte te-
gere præ verecundia vellet, sed spiritu fortitudinis roboratus,
per rationem sensualitatem vincens, lac de amphora super
totum suum caput effudit, dicens intra se: misera ac infe-
lix caro, erubisti Christi pauperiem portare ac baiu-
lare lac in amphora, ne verecundareris, nunc porta
super caput, vt confundaris, memor dicti Apostolici
dicentis Nos spectaculum facti sumus Deo & homi-
nibus. Et vixit in ordine annis quatuordecim, & anno Do-
mini*

mini Millesimo Ducentesimo sexagesimo (alij sexagesimo primo) obiit in Domino feliciter, in Conuentu Fratrum in Kylone, in humo sepultus. Hic Comes Adolphus fundauit Ecclesiam Nygenkerke in terra Oldenborg, in honorem S. Antonij sui Ordinis, Fratris Minoris, non illius Magni Antonij sancti, quamuis plures putent illum esse patronum, eiusq; imaginem in Ecclesia prædicta habeant, sed non est ita, & debet imago eius esse Fratris Minoris. Item hic Adolphus visitauit vna cum alijs praelatis, fratres in Monasterio Nouo, ordinauit q; vt sorores segregarent à se. Hic etiam dedit Oppidanis in Itzehoe priuilegium habendi ius Lubecense, simulq; libertatem illi oppido in pascuis & syluis, ijs vtendi ac fruendi, concessit, anno Domini Millesimo Ducentesimo tricesimo octauo. Et est verisimiliter credendum, quod Castrum in Kyl & oppidum construi fecit. Ipse quoque oppidanus per terram Holzatia, scilicet in Plone, Oldenborg, & in Kylone libertate ac immunitate concessa à Iure Holzatiorum, constituit ac attribuit eis ius Lubecense, eò, vt eorum oppida citius munirentur propter libertatem fori. Et consimiliter filij dicti Adolphi scilicet Ioannes & Gerhardus eadem priuilegia oppidanis in Itzehoe, Kylone & ceteris data, rata habentes confirmarunt, anno Domini, Millesimo Ducentesimo sexagesimo.

Ipse quoque Adolphus Comes, Frater Minor factus Monasterium in Kyl, in honorem B. Virginis Mariae fecit dedicari circa annum Millesimum Ducentesimum. Hic Adolphus Comes erat de domo Schorvenburgensi natus, prout etiam plures ante eum de tali domo nati, etiam nominati Adolphi, rexerunt terram Holsatia in magna virtute ab initio Christianitatis. Hæc illic.

Hanc autē sanctissimi ac inuictissimi, magnanimique huius Herois Adolphi Ducis Holsatia gloriosissimam vitam, beatissima tandem mors excepit ac consecuta est. De qua Cardinal. Baron. *Annal. hist. in an.*

1239. sic commemorat. Adolphus hoc annō ad ordinem Minorum S. Francisci institutum admissus, reliquit ille Comitatum Holsatiæ, quem rebus feliciter gestis ad usque maturam ætatem administrarat, & honoribus maximis apud Imperatorem fuerat functus. Is, cum sanctam & humilem in illa familia vitam egisset, moribundo astitit, communis omnium Religiosorum Patrona, ac Mater Dei, Deipara, innumerabilium angelorum comitatu stipata, eumq; trepidantem ita confirmavit. Quid habes fili? quid times? aut cur ob imminentem mortem angeris? veni securus, quoniam Filius meus, cui fideliter seruisti, tibi coronam Gloriæ dabit. Quibus ille verbis & aspectu adeo recreatus est, ut omnis horror mortis in ingentem latitiam fuerit conuersus.

Hic adijcere libet Epitaphium Adolphi Comitis Holsatiæ: quod ei Fratres Minores posuerunt Chiloniæ in Monasterio S. Francisci.

Quondam nostrorum pater & speculum Dominorum,
Laus Holsatorum, Comes Adolph, regula morum,
Hic situs est flos florum, & honos, & gemma bonorum,
Cui dedimus sertum nostrorum more Minorum,
Ne prauorum anima noceat fraus Dæmoniorum.

Oramus Deus utq; receptet in alta polorum.

Huic non multum dissimile, & alterum sancto Vicelino Episcopo (cuius vitam ac res gestas suprâ descripsimus) Epitaphium erectum in templo Monasterij, Bardesholmij, prope Kyloniam siti.

Ossa pji Patris hîc condita sunt Vicelini.

Addita metra, quæ ipsi vocant quadrangula.

Aldenburch	Præsul	Holsatis	nobile	germen
Præsul	finalis	præstans	tutamen	alumnis
Holsatis	præstans	lumen	purissima	gemma
Nobile	tutamē	purissima	gemma	refulgens
Germen	alumnis	gemma	refulgens	ô Viceline.